

Ks. Wojciech Guzewicz, *DUCHOWIEŃSTWO DIECEZJI ŁOMŻYŃSKIEJ W II RZECZYPOSPOLITEJ*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2003, ss. 320.

Po Soborze Watykańskim II stały się modne – zwłaszcza w Kościele katolickim – studia naukowe nad kapłaństwem. W Polsce również ukazało się sporo różnych prac w tym zakresie. Warto tu chociażby wspomnieć pozycje na temat duchowieństwa katolickiego w Polsce międzywojennej, powstałe w Katedrze Historii Kościoła XIX i XX w. KUL, a wśród nich dysertacje księży: Jana Walkusza (o duchowieństwie diecezji chełmińskiej), Henryka Olszara (diecezji śląskiej), Adama Szala (diecezji przemyskiej), Bogdana Stanaszka (diecezji sandomierskiej).

W tym nurcie została napisana również książka ks. Wojciecha Guzewicza, podejmująca problematykę duchowieństwa diecezji łomżyńskiej w okresie międzywojennym. Trzeba przyznać, iż Autor miał pracę nieco ułatwioną dzięki stosunkowo liczny publikacjom ks. prof. Witolda Jemielitego. Trzeba jednak zauważyć, że zarówno metoda, jak niezwykle bogata kwerenda archiwalna, przeprowadzona w 11 archiwach państwowych i kościelnych, dystansują pozytywnie tę pracę od dotychczasowych badań.

Ubogaceniem książki jest niezwykle bogata baza źródłowa. Obok wspomnianych już źródeł archiwalnych Autor zebrał dość pokaźną grupę źródeł drukowanych. Te ostatnie podzielił na prasę i dzienniki urzędowe, dokumenty papieskie i biskupie, statuty, regulaminy i ustawy, sprawozdania, biografie i inne wydawnictwa o charakterze źródłowym. Jest to ciekawy podział i chyba słuszny, z uwagą, że biografie należą raczej umieścić w opracowaniach. Zestaw literatury pomocniczej przedmiotu obejmuje ponad 140 pozycji.

Cała praca podzielona została na pięć rozdziałów, wstęp, zakończenie, wykazy, bibliografię oraz aneksy. W pierwszym rozdziale Autor przedstawił diecezję łomżyńską pod względem terytorium, administracji i demografii. Słusznie traktuje ten rozdział jako pewne tło do zasadniczej części książki, która nastąpi w następnych rozdziałach. W drugim rozdziale zajmuje się kwestią struktur duchowieństwa, władzy i polityki personalnej kolejnych biskupów łomżyńskich. Jest niezwykle ważne,

by móc później dokonywać pewnych syntezy i wniosków. Trzeci rozdział to sprawa formacji duchowieństwa. Na szczególną uwagę zasługuje tu fragment o formacji kleryków w seminarium łomżyńskim, gdzie funkcjonowała zasada, że „przede wszystkim kaplica wychowuje kapłana i stanowi o wartości zakładu, aula zaś jest tylko środkiem, pomocą i uzupełnieniem” (s. 133). Działalność duszpasterska duchowieństwa jest przedmiotem rozdziału czwartego. Książkę kończy zaś rozdział poświęcony działalności towarzyszącej pracy duszpasterskiej takiej jak: praca w szkolnictwie, w organizacjach społecznych, zakładanie kółek rolniczych, inicjatywy na polu patriotyczno-politycznym.

Podsumowując należy stwierdzić, iż książka ks. Wojciecha Guzewicza stanowi cenny wkład w dzieje Kościoła katolickiego na północno-wschodnich krańcach Rzeczypospolitej w latach 1918-1939. Przybliży Czytelnikowi głównie duchowieństwo łomżyńskie, jego zaangażowane w inicjatywy duszpasterskie, szeroko rozumianą działalność społeczną, naukową, polityczną i patriotyczną. Praca ta odznacza się dodatkowym niebagatelnym walorem – napisana jest w sposób przystępny. Taką przystępność niełatwo osiągnąć w pracy, która ma charakter interdyscyplinarny, syntetyzuje wiedzę z kilku dziedzin naukowych, dzięki czemu jej czytelnicy mogą uzyskać informacje nie tylko o historii Kościoła, lecz również z zakresu ekumenizmu czy socjologii. Studium ks. Wojciecha Guzewicza stanowi dobre wprowadzenie do dziejów diecezji łomżyńskiej oraz punkt wyjścia do dalszych szczegółowych badań nad historią tej części Kościoła powszechnego.

Jacek Mrozek